

ábrázoló ereje, mennyivel élénkebb elbeszélésének sodrása, amikor természetes módon a jelenben történő eseményekhez érkezik. A közelebbi vagy távolabbi múltból bevágott eseményre csak akkor kíváncsi az olvasó, ha föltétlen szükséges ismeretet kaphat, tehát ha az író valóban kíváncsivá teszi. Ha csupán néhány kiegészítő momentumra számíthat, akkor türelmetlenül lapoz tovább, beidegződése keresi a folytatást, az elhagyott utat, amelyen a cselekmény és a főhős újabb, eddig ismeretlen állomások felé halad tovább. Mert Fekete Gyula társaságában érdemes tovább haladni. Amit fölmutat, az mind fontos, érdekes, izgalmas. Talán éppen ezért válik türelmetlenné az olvasó a gyakori bakugrások láttán, s kívánja az egyszerűen természetes, egyáltalán nem rafinált ábrázolásmódhoz jobban illő szerkesztést, a kevésbé komplikált időrendet.

Azt mondtuk, ennél rangosabb, jelentősebb munkái vannak Fekete Gyulának. Igaz. Nem mondtuk azonban azt is, hogy *A fiú még a katonák* méltatlan a figyelemre. Az író nagy tapasztalati anyaga, fontos megfigyelései, emberismerete s ábrázolóképesége ezt a kisregényt is az átlag fölé emeli. Igazi művészi bravúr, ahogyan naturalista módon festett borzalmak nélkül, úgyszólván kedélyes történetek sorozatában, könnyedén vázolja föl háborús körképét; mindezzel mégis az emberhez méltó egyetlen állapot, a béke mellett tesz hitet. (*Szépirodalmi*, 1972.)

A. J.

Lugossy Gyula: A lézengő

Körforgások című novellás kötete és *A jövevény* című regénye után megjelent *Lugossy Gyula* harmadik könyve — egyben második regénye — *A lézengő*, amely felépítésében, leírásaiban, kellő hangsúllyal megfogalmazni nem sikerült mondani-valójában, alakjainak megfoghatatlan, vegetáló életmódjában kísértetiesen hasonlít *A jövevényre*. Mindkét regényben — *A jövevényt* 1968-ban, *A lézengőt* 1970-ben fejezte be —, sőt első kötetének 1964 és 1969 között írt novelláiban is ugyanazt ábrázolja Lugossy Gyula: az unalmat. És sajnos ugyanúgy ábrázolja: unalmasan. E jó néhány évet felölelő időintervallumban fejlődést, előrehaladást nem mutatnak az írások. A most megjelent kötetben a több mint négyszáz oldalnyi szöveg jobbára a külső környezet aprólékos, igen gyakran betű szerint többször is megismételt, fölöslegesen részletező leírása.

A lézengőnek egy valóban lézengő, magával kezdeni mit sem tudó fiatalember a „hőse”, akiről lézengése, szeretkezése és magányos reggeli tornáin kívül alig tudat többet velünk a szerző. Mint ahogy élete céltalan, jövőtlen, ugyanúgy múltja sincs. Így lézenghetett volna akár háromszáz évvel előbb vagy lézenghetne később, Budapesten, Tokióban, de akár a holdon is. Ő valamiféle társadalmon kívüli lény, aki céltalannak, unalmasnak tartja a világot, amely körülveszi, érzi saját fölöslegességét is, de nem képes megtalálni a céltalan lézengésből, a vegetálásból kivezető — az értelmes, emberhez méltó élet felé vezető utat.

Társadalmon kívüli lény, mondtam. Áll ez akkor is, ha figyelembe vesszük, hogy szerepel a regényben néhány hasonszórú haverja, mert ők ugyanúgy az unalom és kissé a fölöslegesség megtesztői, s ezért nem jelentenek reális társadalmi környezetet. Tévedés ne essék, nem kifejezetten valamely pozitív hős ábrázolását kérem számon Lugossy Gyulától, hanem azt várnám el, hogy az ábrázolt alakkal, annak gondolataival, cselekedeteivel, a vele történt dolgokkal, tehát a regénnyel sugalljon valamit. Egyáltalán; akarjon kimondani valamit. Mert ha akarom, kiolvashatom ugyan a regényből, hogy írója egy káros, helytelen, érdektelen, fölösleges, nem embernek való életmódot akar számomra elítélendővé tenni. Ha akarom, azt is kiolvashatom, hogy Lugossy Gyula elégedetlen az unalommal, ezért ábrázolja. Ha

akarom! De az író nem győz meg erről, hiányzik személyes állásfoglalása. (Itt sem feltétlenül szavakban megfogalmazott állásfoglalásra gondolok!)

A gyakori ismételésekkel talán arra buzdít: itéld el ezt az életformát, hiszen unalmas, céltalan, haszontalan, zsákutcába vezet! El kellene ítélnem, de, sajnos, ezt a hatást a regény nem váltotta ki belőlem. Általában azon kívül, hogy unatkoztam rajta, semmilyen más hatást nem tudott kiváltani, mert az ábrázolás nem elég meggyőző, nem elég mély, az író állásfoglalása — mint mondtam — hiányzik, egész fejezetek funkciótlanul, fölöslegesen szerepelnek a könyvben.

Nem jó az, ha író, kritikus és olvasó áztatják egymást, ezért tisztességesebb őszintén kimondani: A lézengő nem üti meg azt a mértéket, amely feltétlenül indokolta volna könyv alakban való megjelentetését. Ezt sajnálom, mert Lugossy Gyula eddigi írásai azt mutatják, hogy írói eszköztára — gondolok itt környezet- és hangulatteremtő erejére — nem szegényes. Talán futná belőle jobb írásokra is. Író általában nem attól lesz valaki, hogy néhány megjelent kötet van a háta mögött. Az íróshoz meg kell küzdeni azért, hogy a szellemi műhelyben mű szülessen. Lugossy Gyulától még várjuk a művet. (*Magvető, 1972.*)

MÁTYÁS ISTVÁN

Benkő Samu: Murokország

Kevés magyarországi olvasó tudja, hogy egyik fontos zöldségnövényünket, a sárgarépát Erdélyben muroknak hívják, és Murokország a Nyárad Marosba torkolása közelében fekszik. Ha ez a kis táj valóságos ország volna, a világ legkisebb államai közé tartoznék, mert a területe nem nagyobb, mint például San Marinóé vagy Andorráé. Benkő Samu csupán három községet sorol ide: Lőrincfalvát, Ilencfalvát és Lukafalvát (az utóbbi ma Dózsa György nevét viseli). De ha a tágabb környék még néhány faluját hozzá számoljuk, akkor sem nagy birodalom az a föld, amelyet a vidék népe félig tréfásan, félig komolyan Murokországnak nevez.

Negyedszázaddal ezelőtt ifjúkori tervezgetés indította el ennek a könyvecskének a születését. A szerző, az egykori Móricz Zsigmond-kollégista, szülőföldje társadalomrajzát akarta megírni, azonban nem várt közéleti események eltérítették szándékától. Bár a jelent nem tanulmányozhatta, de történészként följegyzett a vidék múltjára vonatkozó minden elébe került adatot. Ebből a sok év alatt fölhalmozódott forrásanyagból kerekedett ki a „művelődéstörténeli barangolás”, amelynek három kitaposott ösvénye, erős szála rajzolódik ki olvasás közben. Az első a székelység társadalmának története, helyi adatokkal bőven illusztráltan. Természetes módon közben sok szó esik a lakosság nyugodtnak egyáltalán nem mondható életéről, nyomorúságáról, hadi eseményekről és más viszontagságokról is. E feladat alkalmat nyújt a szerzőnek, hogy a székely múlttól azon túl is szóljon, mint a falvak története megkívánta. Közhasznú vállalkozás ez, mert a köztudatban sok ahistorikus magyarázat és romantikus elképzelés él a székelyekről, ami különösebben nem csodálható, hiszen az olvasó évtizedek óta nem vehetett a kezébe friss kiadványt, amely történetüket adta elő. Murokország falvai minden korban híven tükrözték a székely társadalom helyzetét, rétegződését és szociális problémáit. A szint és jelentőséget mégsem ezek, hanem a zöldségtermesztés adta a vidéknek. A zöldségtermesztésnek meglepően mély helyi gyökerei vannak. A kutatás állásából úgy tetszik, egyetlen magyar zöldségtermő tájnak nincs ilyen nagy múltja. A szomszédos Szentmiklóst egy oklevél tanúsága szerint már 1574-ben „Káposztás” ragadványnévvel különböztették meg. Később az egyre szaporodó följegyzések mind többször említik, hogy a környék népe zöldséget termeszt. A kis határok apró parcellái alkalmatlanok